

Eliisa avaa oven

Eliina Aro

Elina Aro

Eliisa avaa oven

SAGA Egmont

Eliisa avaa oven

Cover image: Shutterstock
Copyright © 1952, 2021 Elina Aro and SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788726844566

1st ebook edition
Format: EPUB 2.0

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.sagaegmont.com

Saga is a subsidiary of Egmont. Egmont is Denmark's largest media company and fully owned by the Egmont Foundation, which donates almost 13,4 million euros annually to children in difficult circumstances.

I

Eliisa sulkee oven

Eliisa havahtui. Herätyskello soi pitkään ja terävästi. Hän heitti peitonkulman yltänsä ja hyppäsi lattialle virkeämpänä kuin yhtenäkään aamuna aikaisemmin. Olipa koleaa!

Juuri eilen polttopuut olivat loppuneet, eikä Eliisa ollut voinut tuhlata rahojaan ostaakseen uusia, sillä tällä hetkellä hän tarvitsi kipeästi kaiken, mitä kukkarossa oli. Isän piti ennen kaikkea huolehtia puista. — Kuinka kylmää sisällä olisikaan illalla, koska ilma nyt jo näytti höyryävän hengittäessä.

Ulkona oli raaka kevätsää, raskas sumu peitti meren, joka oli vasta äsken luonut jäänsä. Lähitalon kattoa tuskin erotti harmauden läpi.

Mutta Eliisa ei välittänyt pienestä palelemisesta. Hän riipaisi yltään lyhyen, kauhtuneen yöpaidan, työnsi sen tyynyn alle ja pukeutui nopeasti tuolin reunalla riippuviin vaatteisiin, jotka hän eilen oli huolellisesti harjannut ja silittänyt. Sininen pusero oli kyllä liian pieni. Hänen ohuet käsivartensa pistivät kömpelöinä sen hihoista esiin, ja hamekin oli kahteen kertaan käännetty. Mutta näin alkuun ne saisivat kelvata, myöhemmin olisi parempien vuoro.

Pukeutuessaan Eliisa näki vinon, ruskeiden vesiläikkien pilaaman katon, vedossa hiljalleen liikahtelevat ikkunaverhot ja ränsistyneet huonekalut. Mutta tänä aamuna ne eivät kyenneet masentamaan häntä niin kuin monena muuna aamuna ennen tätä.

Eliisa oli onnellinen. Kukapa ei olisi onnellinen, jos olisi toivonut jotakin asiaa oikein, oikein kiihkeästi ja sitten lopulta näkisi toiveensa olevan täyttymäisillään? Ja kun Eliisa vielä lisäksi tuon hullun toiveensa vuoksi oli ollut monesti melkein menehtymäisillään, saattoi ymmärtää, etteivät hänen silmänsä sattuneet pieniin ikäviin asioihin.

Siitä huolimatta, että Eliisa oli onnellinen, ahdisti häntä kuitenkin kummallisesti. Hän kävi sydämensä kanssa hajanaista kaksinpuhelua saadakseen tietää, tekikö hän nyt sittenkään aivan oikein... Oven pielessä seisoi kaksi kulunutta matkalaukkua, kaksi pullolleen pakattua matkalaukkua. Ihmiset ehkä vilkaisisivat kadulla häneen, ihmettelisivät hänen suuria kantamuksiaan aavistamatta, että suurin osa kannettavista oli — paperia.

Kohta, aivan kohta hän painaisi oven jälkeensä kiinni, narisevan, maalinsa pudottaneen oven, ja lähtisi.

Hän lähtisi! Ajatus tuntui niin hullunkuriselta, että Eliisan täytyi väkisinkin hymyillä. Saattoiko mitenkään olla mahdollista, että hän, Eliisa Erä, nukkavierun, juopottelevan sanomalehdentoimittajan Elias Erän seitsemäntoistavuotias tytär, lähtisi tästä surkeasta huoneesta, lähtisi kuin muuttolintu, näkisi aurinkoisen Italian, sen saman Italian kuin rikkaat huvimatkailijatkin, kenties aurinkoisemmankin Italian kuin he?

Se oli ajatus, joka tämän maaliskuun ajan oli tuntunut liian ihmeelliseltä ollakseen totta. Mutta toista oli nyt, kun kaikki alkoi hiljalleen tapahtua.

Eliisa oli aivan näkevinään, kuinka Kohtalo tarttui kaksin käsin pyöräänsä ja viuhautti sen huimaan menoon. — Katso, Eliisa, se oli sinun kohtalosi!

Eliisa otti priimuskeittiön-uunin nurkasta, sytytti sen ja nosti kuhmuisen kattilan tulelle. Kupillinen teetä ja leivänpalanen saisi riittää aamuateriaksi. Makkaraankaan Eliisa ei koskenut, se saisi olla isää varten, ettei

hänenkään tarvitsisi aloittaa päiväänsä tyhjin suin. Keittiön puolelta olisi saattanut löytää muutaman kylmän perunan, ehkä sipaleen lihaakin, mutta Eliisa ei tahtonut hiipiä keittiön puolelle. Isä nukkui vielä. Hän oli taas eilisiltana kolistellut varsin myöhään kotiin. Hän tuskin olisi kyllin selvä ymmärtämään, miksi Eliisa tulisi hänelle hyvästejään sanomaan. Vaikka hän olisi sattunut olemaan täysin kunnossakin, ei hän olisi uskonut Eliisan matkustavan. Kirjoittaessaan nimiään tyttären papereihin, hän oli mutissut:

— Mitä tämä tämmöinen tyhjä hosuminen! Jos ne muka antavat sinulle rahaa, niin tuo ne tänne, kyllä meidän perhe kuluttaa.

Eliisa tiesi kuluttamisen: isä olisi juonut juomasta päästyään, olisi riemuissaan kantanut kotiin uusia tavaroita: hopealusikoita, tynyjä ja kukkamaljakoita, ja sitten taas rahojen loputtua raahannut tuon omaisuutensa vähin erin ja puolesta hinnasta panttiin.

Palkkapäivänä isä antoi tavallisesti Eliisalle muutaman tuhatmarkkasen, joilla tämän oli määrä hoitaa ruokataloutta kuukauden ajan. Mutta Eliisa oli kyllin viisas kätkeäkseen rahat kohta ne saatuaan, sillä viimeistään viikon päästä Elias Erä tuli vaatimaan seteleitä takaisin.

Äidin kuolemasta alkaen Eliisa oli ollut tällainen epävirallinen perheen huoltaja. Sitä oli nyt jatkunut neljä vuotta. Kun Eliisalle oli myönnetty matka-apuraha taidekoulusta, oli hänen ensimmäinen ajatuksensa ollut: »Isää ei voi jättää», vaikka sydän muuten oli ollut aivan halkeamaisillaan riemusta.

Eliisa oli miettinyt ja tuskaillut tuon asian vuoksi viikon, ennen kuin hän oli rohjennut lähteä tapaamaan taidekoulun rehtoria, taidemaalari Liettä.

Eliisa oli hiipinyt Lieden ateljeeriin rikkinäiset kengät jaloissa ja baskeri ja takin olkapäät likomärkinä. Surkeana hän oli puoli-itkussa ilmoittanut, ettei matkasta millään ehdolla voinut tulla mitään. Isää piti hoitaa, hän joutuisi muuten aivan tuuliajolle.

Liesi oli nauranut hänelle, pyyhkäissyt kätensä puhtaaksi maalausviittansa helmaan, lyönyt ne yhteen ja nauranut katketakseen! Hänen naurunsa oli ollut niin tarttuvaa, että Eliisankin oli pitänyt nauraa, vaikkei häntä mikään huvittanut, päinvastoin. Sitten Liesi oli kysynyt, miten isä oli tullut toimeen ennen naimisiinmenoansa. Tietenkin hän oli tullut toimeen, aikamies, Eliisa oli hämillään vastannut. Eikö hän sitten enää ollutkaan aikamies? Ei suinkaan keskenkasvuisen tytön velvollisuus ollut istua kotona isäänsä vartioimassa. Kaipa mies sentään pitäisi huolen siitä, ettei nälkään kuolisi. Eliisan oli lähdettävä, se oli Lieden vaatimus. Jos kerran apurahojen jakajat olivat luottaneet Eliisaan, ei tämä saattanut torjua luotaan auttajiaan. Eikä Eliisan ollut lupa noin vain heittää käsistään elämänsä suurta tilaisuutta, hänen oli ajateltava omaa tulevaisuuttaan. Hänen isänsä oli paras esimerkki miehestä, joka ei ollut osannut sitä ajatella. Mitä vaikeampiin oloihin isä jäisi, sen parempi. Ehkä miestä olikin hoidettu liikaa...

Ne olivat olleet kovia sanoja Eliisan korville, mutta samalla ihanan vapauttavia sanoja.

— Sinä olet oikeastaan liian nuori lähtemään yksinäsi sellaiselle matkalle, oli Liesi vielä sanonut taputtaen häntä pääläelle kuin pientä lasta. — Mutta vielä nuorempi sinä olet jäämään kotiin.

Eliisa oli hyvin ymmärtänyt, mitä Yrjö Liesi oli sillä tarkoittanut. Hän oli vain tarttunut tämän suureen, suippoon käteen ja kiittänyt.

Sen jälkeen taidemaalari oli ottanut Eliisan vielä entistä lämpimämmin siipiensä suojaan. Hän oli järjestänyt Eliisan puolesta tämän matkustuspaperit kuntoon ja koko ajan vakuuttanut, ettei Eliisa saisi ajatuksellakaan huolehtia isästään. Kyllä hän pitäisi toimittajasta huolta parhaansa mukaan. Ja aivan ylenpalttista oli se ystävällisyys, millä Lieden rouva oli huolehtinut Eliisan matkavarustuksista. Hänen vaatteistaan oli ommeltu Eliisalle puvut.

Nyt köyhä taiteilijatyttö, jolla oli tuskin muuta kuin kaksi kättä, kyky nähdä ja kyky kuvata, uskoi, että hänestä oli tuleva jotakin. Kerran hänestä puhuttaisiin, ja kaikki ihmettelisivät, kuinka joku sai aikaan sellaista, mikä oli lähtenyt hänen siveltimestään.

Eliisa tiesi, ettei hän ollut saanut apurahaa tyhjän vuoksi. Kun hän vain sulki silmänsä, saattoi hän nähdä itsensä nousemassa aamu aamun jälkeen ylös taidekoulun vanhanaikaisia portaita. Hän näki satoja täyteen luonnosteltuja piirustuspapereita, harjoitelmia, revittyjä, ehjiä, rypistettyjä, sameiksi itkettyjä. Hän näki itsensä pudottelemassa talvivarhaisina sanomalehtiä postiluukkuihin, myymässä sinivuokkoja kadunpielissä ja juoksuttamassa kirjeitä postilaatikoihin, liikkeestä toiseen, virastosta virastoon, pankista pankkiin. Hän oli ahertanut piirustussaleissa, käynyt vapaalipuilla taidenäyttelyissä, istunut liian nuorena liian vaikeatajuisilla luennoilla ja tutkinut kirjastoissa suurten taiteilijain teosten värikuvajäljennöksiä, joita sitten vähitellen oli oppinut ymmärtämään kaikessa niiden vaatimattomassa jaloudessa.

Jo alakoulun opettaja oli huomannut Eliisan merkillisen rakkauden paperiin ja väriliituihin, ja neljännellä luokalla ollessaan Eliisa olin omin päin lähettänyt salaa oman työnsä koululaisten piirustuskilpailuun. Saamansa

kiitoksen ansiosta hän oli pienessä sydämessään ollut aivan varma voitostansa. Mutta voittajaksi oli tullutkin Reino Rata, pieni, mitätön yhteiskoululainen, jonka Eliisa ei ollut uskonut milloinkaan yrittäneenkään piirtää. Se oli ollut katkera kolaus Eliisan kunniantunnolle. Hän ei ollut suostunut kuukausimääriin ottamaan kynää käteensä. Mutta sekin suru oli mennyt ja hautautunut muitten surujen alle.

Jatkokoulusta opettaja oli sitten vienyt hänet taidemaalari Lieden luo, ja niin oli Eliisan elämän onnellisin kausi alkanut. Liesi oli ollut suurenmoinen, aina valmis neuvomaan ja hienotunteisesti auttamaan. Eliisa tiesi varmasti, ettei hän olisi millään kestänyt tätä aikaa äidin kuoleman jälkeen, ellei hänellä olisi ollut omaa viivojen ja värien maailmaansa.

Taidekoulussa hän tuskin muisti mitään murheitansa, mutta joka päivä tuli se hetki, jolloin hänen oli juostava portaat alas kadulle, ostettava mahdollisimman halpaa ruokaa, kaalia, kaalia, aina vain kaalia, resuisia lihanjätteitä, porkkanoita, keittoluita... Kotona odotti kaikki häntä aamuisessa kunnossa, sillä kukapa jaksoi siistiä ennen lehtienkannolle lähtöä.

Joskus isä oli ehtinyt toimituksesta kotiin. Hän istui Eliisan puolella, vanha ratiseva kirjoituskone särräsi kuin papuja syövä kahvimylly ja syyti kidastaan täysinäisiä liuskoja pöydän pegamoidilevylle.

Isä yski ja köhi ja kapsi päätään ja hakkasi tylppäsormisilla punaisilla käsillään konetta kuin mieletön. Milloin hän oli selvin päin, saattoi heillä olla loistavan hauskaa yhdessä. Isä huuteli Eliisalle ja Eliisa keitteli ruokaa.

— Tästä tulee vetojuttu. Kuulehan. Kaupunki pyörii huomenna jakkarallaan karusellia.

Sitten hän innoissaan luki paikan sieltä ja toisen täältä ja Eliisan oli myönnettävä, että työnsä isä osasi. Ei ihme ettei Keskimaa-lehti ollut halukas luopumaan Elias Erästä.

Sellaisina päivinä Eliisa rakasti isäänsä koko sydämestänsä ja uskoi isän vakuutuksiin, että hän vihdoinkin rauhoittuisi ja rupeaisi kirjoittamaan sitä suurta romaaniaan, josta hän aina puhui. Ja sellaisena päivänä Eliisa saattoi uskoa mahdolliseksi sen, että isä oli lähes kaksikymmentä vuotta sitten kirjoittanut lupaavan, kiitetyn romaanin.

Mutta sitten tuli jälleen huominen ja sen mukana tavallisesti surkeus. Silloin isä, lahjakas Elias Erä, koikkui kuin mikäkin puolikynitty hyypiö, heittäytyi makaamaan, makasi ja makasi, saattoi maata kokonaisen viikonkin yhteen menoon.

Nyt Eliisa aikoi kääntää lehteä. Koti sai jäädä toistaiseksi. Viime vuonna oli ruvettu aivan avoimesti tunnustamaan, että Eliisa Erä oli koulun lahjakkain oppilas, ja pidettiin varmana, että hän saisi suuren vuosittaisen apurahan. Hän oli huolellisesti valmistanut kilpailutyötään. Sininen oli aina ollut Eliisan lempiväri, siniseen hän nytkin luotti. »Sininen madonna» oli ollut Eliisasta itsestäänkin hyvä. Mutta sitten! — Eräs työ oli saapunut jostakin maaseudulta. Kun »Marjatyttöjä» oli ripustettu näyttelysaliin, tiesi Eliisa, kuka olisi voittaja. Ja voittaja oli jälleen ollut Reino Rata.

Kun Eliisa oli kuullut apurahan saajan nimen, oli hän muuttunut vitivalkoiseksi kasvoiltaan. Yksikään jäsen ei tuntunut tottelevan hänen tahtoaan. Hän oli ruumiillisesti ja henkisesti lamassa — ja täynnä katkeraa vihaa Reino Rataa kohtaan, joka jo toisen kerran oli asettunut hänen tielleen.

Monta päivää hän oli maannut kasvoillaan vuoteella ja vannonut, ettei enää yrittäisi uudelleen. Mutta niin vähällä ei sisu sentään päästänyt livahtamaan. Tänä vuonna Eliisa oli voittanut, vaikkakin vain pienemmän apurahan, mutta sekin tiesi puolen vuoden matkaa...

Eliisa Erä tarttui matkalaukkuihinsa ja katsoi taakseen.

Nyt hän jättäisi huoneen, huolet ja isän. Kun isä ajallaan ryhtyisi häntä etsimään, löytäisi hän kirjeen, jossa Eliisa oli kertonut kaiken ja kehoittanut häntä käymään taidemaalari Lieden luona.

Ei kukaan sanonut hyvästejä Eliisalle, ei kukaan saattanut häntä laivalaiturille. Kyynel kierähti väkisinkin esiin, mutta Eliisa pyyhkäisi sen pois häveten tunteellisuuttaan. Tähän saakka hän oli kestänyt yksin, kaipa hän kestäisi tästä eteenpäinkin.

Ovi rapsahti kiinni, ja vain Eliisan askelten ääni kuului alastomassa ullakkoportaikossa.

II

Pikajuna Italiaan

Kylmällä kevätsäällä ei ollut erikoisen suuri nautinto keinua hyrskyisellä Itämerellä. Matkailijat pysyttelivät enimmäkseen hyteissään tai keskustelivat salongeissa.

Eliisa hytisi vuoroin kannen toisella, vuoroin toisella laidalla. Mustansininen meri ja alakuloisen alhaalla riippuva taivas olivat hänelle uusia elämyksiä. Hän oli nähnyt merta kotikaupungin satama-altaissa, mutta nyt hän ymmärsi, ettei sitä merta oikeastaan voinut mereksi nimittääkään.

Kuitenkin Eliisa nousi mielellään maihin Bremenissä jatkaakseen maitse matkaa eteenpäin: junalla läpi täyttä kevättä elävän Saksan maiseman, junalla läpi metsien, vuoristojen ja peltojen, yli purojen, jokien ja virtojen...

Saksaa halkonut pikajuna oli juuri sukeltautunut raskaiden varjojen alle. Sisällä vaunussakin oli himmeänsinistä, sillä äsken oli junailija käynyt sytyttämässä yölamput, jotka loivat lempeää valoaan tummille faneeriseinille.

Matkustajat nojasivat tummanpunaisiin samettipieluksiin, sulkiivat paljon nähneet, väsyneet silmänsä ja antoivat niiden enää vain silloin tällöin raukeina viivähtää hämäriksi muuttuvissa ikkunaruuduissa.

Eliisa oli ainoa vaunuosastossa, joka yhä edelleen jaksoi tuntea ehtymätöntä innostusta. Hän kumartui mahdollisimman lähelle lasia voidakseen erottaa vielä edes jotakin. Hänen huulensa olivat puristuneet suppuun,